

Vyšší Brod

Od 1259

Vznik kláštera

- Rodový klášter Rožmberků.
- Založen 1259 Vokem z Rožmberka

Zakladatelem vysoce postavený šlechtic a přední dvořan Přemysla Otakara II., člen rozrodu, Vítkovců.

Zakládací akt se odehrál ve Vyšším Brodu 1. června 1259 za účasti pražského biskupa Jana III.

Vznik kláštera

Na přelomu 12. a 13. století zahájili Vítkovci kolonizaci jihočeské krajiny, na níž se podílel i Vok z Rožmberka.

Jeho osídlovací iniciativa se dotýkala horního Povltaví, které přikázal plánovitě kultivovat a kde se také rozhodl založit cisterciácké opatství. Jímž procházela obchodní

Pro klášter vybral místo při brodu přes Vltavu, kterým vedla stezka spojující jižní Čechy s Lincem. Označení brodu dalo jméno jak městečku, které zde již stálo, tak i novému klášteru.

Původně znělo Hohenfurt, v latinském překladu Altovadum, česky Vyšší Brod.

Vznik kláštera

Mateřským klášteřem Wilherning v Horních Rakousích.

Cîteaux	Morimond	Ebrach	Rein	Wilhering	Vyšší Brod
1098	1117	1127	1129	1146	1259

Umístění: Horní tok Vltavy při brodu přes Vltavu, ve vysoké nadmořské výšce 571 m.

Rodový klášter Rožmberků

Vyšebrodský klášter vznikl jako soukromé založení rodu Rožmberků.

S tímto rodem také zůstal spojen až do roku 1611, kdy tento nepřednější rod Českého království vymřel.

Život ve stínu Rožmberků po staletí formoval vývoj opatství a ovlivňoval jeho osudy. Zakladatelský rod představoval pro klášter oporu, díky níž se cisterciákům podařilo projít i obtížnými údobími bez větších problémů.

Na druhé straně Rožmberkové po celou dobu společné existence využívali svých zakladatelských práv a zasahovali jak do života konventu, tak do hospodářských záležitostí kláštera.

Rodový klášter Rožmberků

Významnou roli ve vztahu k zakladatelskému rodu sehrál Vyšší Brod jako nekropole Rožmberků. Zamýšlená funkce kláštera jako rodového pohřebiště tvořila jednu z významných pohnutek, proč byl klášter založen.

Mezi léty 1262-1611 v klášterní hrobce spočinulo deset generací Rožmberků, mezi nimi i bývalá česká královna Viola Těšínská, která se několik let po smrti svého královského manžela Václava III. provdala za Petra z Rožmberka.

Rodový klášter

Jinou významnou osobností českých dějin, která našla místo svého odpočinku v posvěcené půdě kláštera, se stal Záviš z Falkenštejna popravený roku 1290.

Závišovy ostatky nebyly uloženy do rožbmberské hrobky, ale byly pochovány v druhém nejčestnějším místě kláštera, v kapitulní síni.

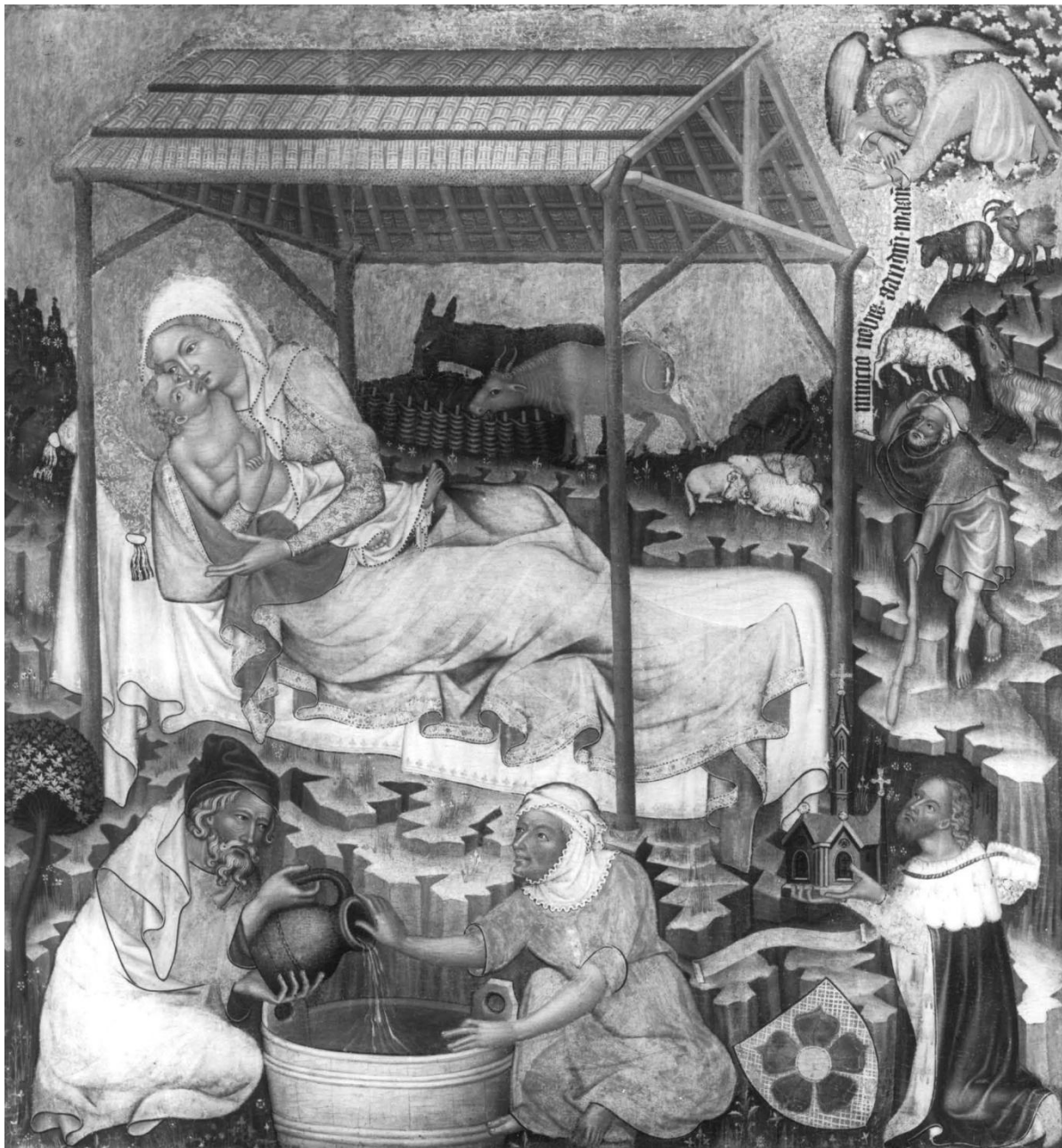
Ze Závišova odkazu klášter dodnes vlastní skvostný, tzv. Závišův kříž.

Závišův Kříž

Petr z Rožmberka

- Slavnou éru přinesla Vyššímu Brodu doba Petra I. z Rožmberka, který stál v čele rožmberského domu v letech 1310–1347. Petr, jeden z nejmocnějších šlechticů za vlády Jana Lucemburského, bývá často označován jako druhý zakladatel opatství. Petr osvědčil své mecenášství vůči klášteru nejen dary pozemkového majetku, ale zasloužil se též o dostavbu konventního chrámu. Dal též zhotovit devět deskových obrazů, známých dnes jako cyklus Mistra vyšebrodského, které patří k předním památkám české gotické deskové malby.

Mistr vyšebrodský, Narození Páně

Vok z Rožmberka jako donátor.

Obvĕnění kláštera

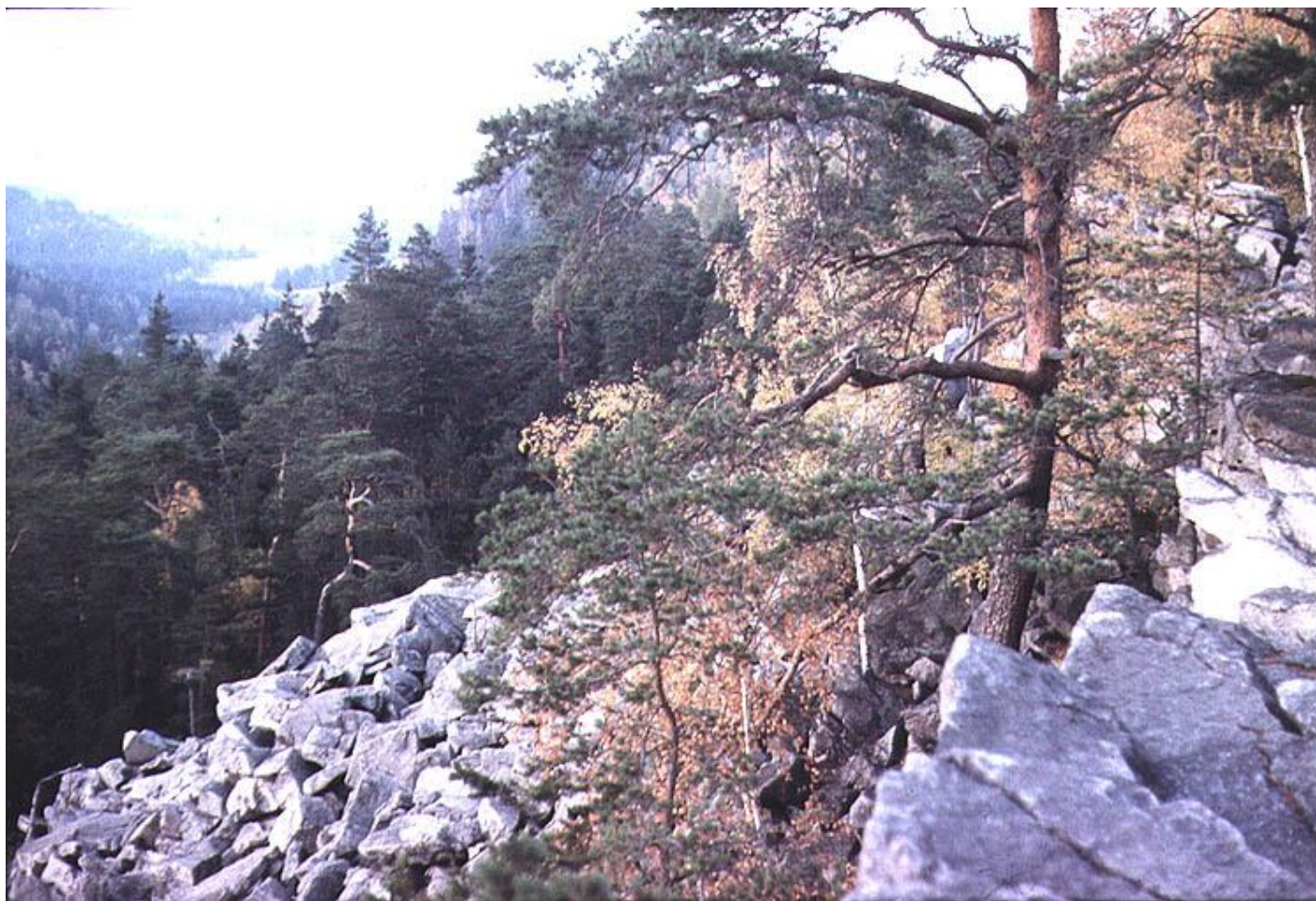
Obvĕnění kláštera tvořilo několik značně od sebe vzdálených vesnic, neboť krajina kolem kláštera ještě nebyla osídlena.

Značný díl nadace představoval Klášterní les, který se rozkládal na jih a na od Vyššího Brodu, při dnešní hranici s Rakouskem. Převážně horský terén však znemožňoval jeho větší hospodářské využití; pouze příhodnější část se v budoucnu stala místem klášterní kolonizace.

Krajina v okolí kláštera

Čertova stěna, *mons Strassidelnik*

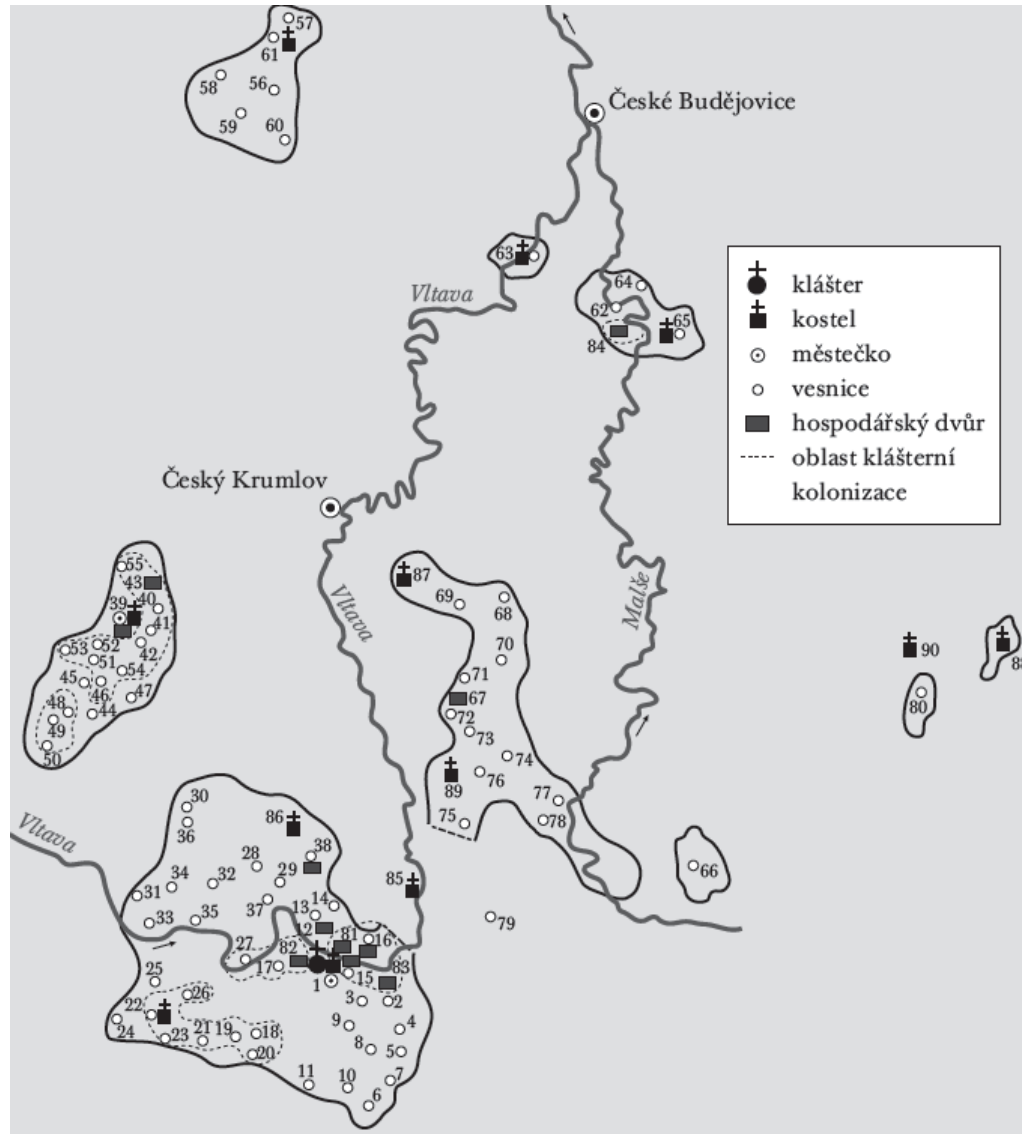
Vývoj majetku ve 13. a 14. století

Během 13. a 14. století cisterciáci za pomoci zakladatelského rodu vytvořili poměrně rozsáhlé panství, které před husitskými válkami zahrnovalo 2 městečka, více než 70 vsí a nejspíše 12 hospodářských dvorů.

Klášterní doména se skládala z panství v okolí kláštera, z menší državy u Hořic na Šumavě, z majetků severně od Rožmitálu a ze dvou skupin statků v okolí nejdůležitějšího města jižních Čech, Českých Budějovic.

Drobné državy patřily opatství i na území Rakouska.

Majetek kláštera kolem roku 1400

Vyšší Brod na přelomu 14.a 15. století

Ani vyšebrodský klášter se nevyhnul před polovinou 14. století hospodářské krizi, která tehdy postihla většinu českých klášterů. V následujících letech se však opatství podařilo ekonomické potíže překonat. Trvale podporován Rožmberky, prošel klášter většinu druhé poloviny 14. století bez významnějších finančních problémů. Na počátku 15. století se však opět dostal do obtíží, příčinou byla vnitřní válka za vlády Václava IV. Pro četné loupeže se okolí Vyššího Brodu stalo natolik nebezpečné, že se opat ani neodvažoval klášter opouštět. Stejně jako jiné cistercké kláštery i Vyšší Brod zabředl do těžkých dluhů. Zakladatelský rod, zastupovaný Čeňkem z Vartenberka jako poručíkem nezletilého Oldřicha II. z Rožmberka, a později Oldřich sám se snažili klášteru pomoci po stránce ekonomické a zasazovali se i o nápravu vnitřních problémů.

Vyšší Brod jako literární centrum

Významnou postavou předhusitských dějin Vyššího Brodu byl opat Ota IV. z Vyhnanic (1387–1415), šlechtic českého původu.

Ota IV. měl literární a odborné zájmy a zasloužil se o vznik některých klášterních rukopisů

Za jeho vlády v konventu působili i někteří literárně činní bratři, převor Jan Staicze a cellarius Přibík, autor životopisu sv. Bernarda.

Za připomenutí stojí i tehdejší klášterní škola, jež se těšila dobré pověsti.

